

9. Haggard S., Zhang L. China-DPRK Trade: What Do We Know? *The National Committee on North Korea*. 2024. URL: <https://www.ncnk.org/node/2481>

10. Xu T. North Korea's Lethal Aid to Russia: Current State and Outlook. *38 North*. 14.02.2025. URL: <https://www.38north.org/2025/02/north-koreas-lethal-aid-to-russia-current-state-and-outlook/>

УДК 327(477:4ЄС):327.5(470+571)

РОСІЙСЬКИЙ ФАКТОР У ФОРМУВАННІ ОПОЗИЦІЙНИХ НАРАТИВІВ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС

В. С. Федорчук, Ю. Т. Теміров

Анотація. У статті досліджено вплив російської федерації на формування опозиційних наративів щодо інтеграції України до Європейського Союзу. Проаналізовано основні інструменти цього впливу, зокрема економічні, енергетичні та інформаційні механізми, а також їх роль у посиленні євроскептичних настроїв у країнах ЄС. Розглянуто приклади політичних і суспільних процесів у європейських державах, зокрема Німеччині та Франції, де внутрішні суперечності створюють сприятливе середовище для зовнішнього впливу. Підкреслено, що російська стратегія не формує опозицію з нуля, а посилює вже наявні економічні, політичні та ідентифікаційні розбіжності. У тексті показано, що ефективність євроінтеграції України залежить не лише від внутрішніх реформ, а й від здатності ЄС протидіяти зовнішньому впливу та зберегти політичну єдність.

Ключові слова: російський вплив, європейська інтеграція України, політичні наративи.

Питання інтеграції України до Європейського Союзу стало одним із ключових напрямів зовнішньополітичного розвитку держави, особливо після початку повномасштабної агресії РФ у 2022 р. Надання Україні статусу держави-кандидата на членство в ЄС стало важливим політичним сигналом підтримки з боку європейської спільноти та засвідчило стратегічну важливість європейського вектора розвитку української держави. Водночас перспективи подальшого розширення ЄС набули особливої ваги в умовах трансформації системи європейської безпеки та необхідності формування нової архітектури політичної стабільності на континенті в епоху світового безладу. У цьому контексті питання інтеграції України розглядається не лише як внутрішній процес реформування держави, а і як важливий геополітичний чинник, що впливає на баланс сил у Європі. Проте процес розширення ЄС не є лінійним та супроводжується певними внутрішніми суперечностями серед держав-членів, що створюють певні виклики для держав-кандидатів. У політичному просторі окремих країн Європейського Союзу існують сили, які критично або скептично ставляться до подальшого розширення ЄС, включно з приєднанням України. Формування подібних позицій зумовлене різними чинниками, зокрема економічними, безпековими та політичними. Однак не менш важливим фактором є вплив російської федерації, яка зацікавлена у послабленні єдності європейської спільноти та уповільненні європейської інтеграції України.

Метою цієї статті є виявлення основних інструментів та наслідків російського впливу на формування опозиції інтеграції України до Європейського Союзу.

Росія деякою мірою успадкувала геополітичні апетити радянської імперії. Відповідно сфера її інтересів часто нагадує нам про кордони СРСР, соціалістичний табір та добу холодної війни. Однак, якщо тоді цей вплив здійснювався на фундаменті непримиренного ідеологічного протистояння в поєднанні з експансіоністським та імперіалістичним характером держави, то зараз спостерігається певна деградація легітимації впливу на користь апеляції до сумнівного історичного детермінізму та винятковості ролі росії у світовій історії. Варто сказати, що попри такі подібності, сам вплив має дещо іншу структуру, що пов'язано зі значною трансформацією характеру взаємодії через зростання ролі технологій у всіх сферах життя людства.

Насамперед треба приділити увагу інституціоналізованим формам проросійської присутності в Європі. У низці країн функціонують політичні партії, рухи або громадські організації, які відкрито підтримують позицію Кремля або просувають ідеї «нейтралітету» щодо війни в Україні [11]. Важливо, що частина таких акторів інтегрована у національні політичні системи та бере участь у виборчих процесах, що дає змогу їм впливати на формування державної по-

літики. У цьому контексті інформаційний вплив переходить із площини комунікації у площину реального політичного впливу.

До того ж російські агенти впливу майстерно використовують соціальні мережі та цифрові платформи як інструмент масового впливу. Через мережі ботів, тролів та контрольованих інформаційних ресурсів поширюються маніпулятивні повідомлення, які часто маскуються під альтернативну думку або «незалежну аналітику». Це створює ефект множинності позицій і сприяє розмиванню чіткої підтримки України в європейських суспільствах.

Саме через такі інституційні структури реалізуються інші інструменти впливу, зокрема економічний, що є одним із ключових. Він реалізується через фінансову підтримку окремих політичних сил, лобістську діяльність та використання економічних зв'язків як інструменту політичного тиску. У сучасних умовах така стратегія дає змогу росії опосередковано впливати на політичні процеси в європейських державах та формувати сприятливе для себе інформаційне та політичне середовище. За даними американської розвідки, з 2014 р. росія спрямувала щонайменше 300 мільйонів доларів на підтримку політичних сил та кандидатів у різних країнах світу, зокрема в Європі [1]. Такі фінансові потоки використовувалися для посилення позицій політичних сил, які виступають із критикою європейської інтеграції або підтримують більш лояльну до росії зовнішньополітичну позицію.

Іншим важливим фактором є прямий або опосередкований економічний лобізм, що сформувався навколо багаторічних економічних вузлів між росією та європейськими компаніями і політичними структурами. Протягом десятиліть російські державні корпорації, насамперед у сфері енергетики, формували широку мережу економічних та політичних контактів у країнах Європи. Ці зв'язки створювали сприятливі умови для просування російських економічних інтересів і водночас формували групи впливу, зацікавлені у збереженні співпраці з росією навіть після початку російської агресії проти України [2]. Частина таких зв'язків зберігається і сьогодні у вигляді залишків лобістських мереж, що продовжують впливати на політичні дискусії щодо санкційної політики та подальшого розширення Європейського Союзу.

Окремим і надзвичайно важливим елементом економічного впливу росії є енергетичний, який тісно пов'язаний із загальною економічною стратегією держави. Саме тому доцільно розглядати його як окремий інструмент впливу, оскільки енергетичний сектор відіграє ключову роль у формуванні фінансових ресурсів російської держави та її зовнішньополітичних можливостей. Експорт енергоносіїв традиційно залишається одним із головних джерел доходів російського бюджету. За даними Міністерства фінансів рф, у 2025 р. доходи від нафти та газу становили приблизно 8,65 трильйона рублів, що становить майже третину доходів федерального бюджету [3].

Тривалий час країни Європейського Союзу були одним із головних ринків збуту російських енергоносіїв, що створювало надзвичайно високий рівень економічної взаємозалежності. Використовуючи це, росія неодноразово застосовувала енергетичний тиск як інструмент політичного впливу, зокрема шляхом маніпулювання цінами, обсягами постачання або умовами контрактів. Навіть після початку повномасштабної агресії проти України та запровадження суворої санкційної політики ЄС енергетичні зв'язки з рф не були повністю розірвані. Попри загальне скорочення імпорту, низка європейських держав продовжувала закуповувати російські енергоносії, що фактично означало збереження певного рівня фінансової підтримки російської економіки. Окремі країни Європи навіть збільшували обсяги імпорту російських енергоресурсів, аргументуючи це необхідністю забезпечення власної енергетичної безпеки та стабільності національних економік [4]. Подібні тенденції свідчать про те, що енергетична залежність, сформована протягом десятиліть, не може бути швидко подолана навіть в умовах різкого погіршення політичних відносин.

Енергетичний фактор також активно використовується у політичному дискурсі окремих європейських держав. Так, прем'єр-міністр Словаччини Роберт Фіцо висловлює критику щодо політики Європейського Союзу у контексті підтримки України та санкційних обмежень проти росії. Зокрема, він наголосив, що «ЄС не може ставити інтереси України поверх інтересів таких держав-членів ЄС, як Словаччина або Угорщина» [5]. Це свідчить про те, що питан-

ня енергетичної співпраці з росією залишається важливим елементом внутрішньополітичних дискусій у країнах ЄС і може використовуватися як аргумент у формуванні більш стриманого або критичного ставлення до подальшої інтеграції України.

Окремим, але часто недооціненим компонентом енергетичного впливу росії є сфера атомної енергетики. На відміну від нафти і газу, залежність від російських ядерних технологій, палива та обслуговування атомних електростанцій залишається менш помітною, проте не менш значущою. Значна частина атомних електростанцій у країнах Центральної та Східної Європи історично була побудована за радянськими технологіями, що зумовлює їх залежність від постачання російського ядерного палива та технічної підтримки. До того ж російська державна корпорація «Росатом» продовжує брати участь у будівництві та модернізації ядерних об'єктів у деяких країнах ЄС, що створює довгострокові економічні та технологічні зв'язки. За оцінками міжнародних аналітичних джерел, навіть після запровадження санкцій значна частина європейських держав зберігає співпрацю з росією у ядерній сфері, оскільки швидка відмова від таких зв'язків є технічно складною та економічно затратною [6].

Водночас важливо зазначити, що економічний та енергетичний вплив росії виступають радше жорсткими інструментами тиску, що використовуються як важелі шантажу у ширшому політичному дискурсі. Самі по собі вони не формують опозицію інтеграції України до Європейського Союзу, однак створюють сприятливе середовище для використання цих аргументів внутрішньополітичними акторами у країнах ЄС. У межах внутрішніх політичних дебатів економічні витрати від введення санкцій, енергетична безпека та стабільність ринків можуть подаватися як підстави для критики політики підтримки України або уповільнення процесів подальшого розширення Європейського Союзу. Отже, економічний та енергетичний вплив росії не лише створюють відповідний ґрунт для євроскептичних настроїв, а й безпосередньо інтегруються у політичні дискурси окремих держав, підсилюючи опозиційні до інтеграції України наративи.

Водночас важливу роль відіграє інформаційний компонент, який забезпечує ідеологічне та комунікаційне підґрунтя впливу. На відміну від прямих економічних важелів, інформаційний вплив має більш гнучкий, комплексний і часто прихований характер, що дає змогу не лише впливати на громадську думку, а й поступово змінювати межі сприйняття ключових політичних процесів, зокрема питання розширення ЄС.

Росія активно використовує розгалужені мережі дезінформації для формування негативного образу України в європейських суспільствах [7]. Йдеться не лише про поодинокі інформаційні вкиди, а про системну діяльність, що охоплює соціальні мережі, медіаплатформи, альтернативні інформаційні ресурси та навіть окремі політичні комунікаційні канали. Основними напрямками такого впливу є поширення наративів про «корумпованість України», «втому від війни», «неефективність української держави», а також про «економічну непосильність» її вступу до Європейського Союзу. Такі меседжі апелюють до внутрішніх проблем європейських суспільств, зокрема економічної нестабільності та соціального напруження, і так знаходять відгук у частини населення.

Важливою особливістю російського інформаційного впливу є його адаптивність до національного контексту окремих країн ЄС. Наративи трансформуються залежно від політичної ситуації, історичних особливостей та рівня підтримки України в конкретному суспільстві. У країнах із сильними євроскептичними настроями акцент робиться на економічних витратах підтримки України, тоді як у державах із більшою підтримкою Києва – на темах «ескалації війни» або «ризиків втягнення ЄС у конфлікт». Такий підхід дає змогу підвищувати ефективність інформаційного впливу та робить його складнішим для протидії.

Значну роль у цьому процесі відіграють так звані мережі «руського мира», які функціонують у європейському просторі у формі громадських організацій, аналітичних центрів, культурних інституцій або політичних об'єднань. Дослідницькі проекти ідентифікують низку акторів, які відкрито або латентно транслиують наративи Кремля щодо «нелегітимності» української державності чи «провокаційності» її євроінтеграційного курсу [8]. Особливістю цих структур є те, що вони часто інтегровані у локальні суспільства, що дає їм змогу діяти більш

ефективно та уникати прямої ідентифікації як інструментів зовнішнього впливу. Показовими є і приклади публічних висловлювань окремих європейських політиків, які відтворюють елементи російської пропаганди. До прикладу, польський політик Кшиштоф Толвінський у 2023 р. заявив, що Президент України Володимир Зеленський є «президентом бандерівців та провокатором» [9]. Подібні заяви не лише відображають вплив дезінформаційних наративів, а й сприяють їх легітимізації у публічному просторі. Такі меседжі можуть поширюватися вже не як зовнішня пропаганда, а як частина внутрішньої політичної дискусії.

Важливим елементом інформаційного впливу є також наявність так званих «друзів путіна» серед європейських політичних еліт – політиків, партій або публічних діячів, які прямо або опосередковано просувають вигідні для Кремля позиції. Йдеться не лише про ідеологічну підтримку, а й про прагматичні політичні та економічні інтереси, що формувалися протягом тривалого часу співпраці з росією. Подібні актори виступають проти посилення санкцій, підтримки України або подальшого розширення ЄС, аргументуючи це необхідністю «захисту національних інтересів» чи збереження економічної стабільності. Їхня діяльність є особливо важливою, оскільки вона легітимізує проросійські наративи на рівні офіційної політики та сприяє трансформації інформаційного впливу у конкретні політичні рішення. Серед найбільш вагомих представників цього кола: колишній канцлер Німеччини Герхард Шредер, Маттіас Варніг (Німеччина), колишній прем'єр Фінляндії Еско Ахо, експрем'єр Франції Франсуа Фійон, колишня міністерка закордонних справ Австрії Карін Кнайсль [10]. Відповідно можна сказати, що ефективність інформаційного впливу значною мірою визначається його взаємодією з інституційним обрамленням впливу, оскільки саме через політичні партії, громадські організації та окремих публічних діячів відповідні наративи набувають легітимності та трансформуються у складник внутрішнього політичного дискурсу держав-членів ЄС.

Варто розглянути конкретні приклади Німеччини та Франції як провідних держав Європейського Союзу. Саме ці країни відіграють ключову роль у формуванні політики розширення ЄС, а також виступають своєрідними індикаторами внутрішніх суперечностей у європейському політичному просторі. Аналіз їх політичних систем дає змогу виявити фактичні особливості здійснення впливу росії в державах-членах.

Німецький кейс демонструє, що навіть за умови офіційної підтримки України на рівні уряду внутрішньополітичний простір характеризується певною поляризацією. Дані соціологічних опитувань свідчать про фактичний баланс між прихильниками і скептиками членства України в ЄС, що створює сприятливе середовище для політичної конкуренції навколо цього питання [12]. Ключовим носієм опозиційного дискурсу є партія «Альтернатива для Німеччини» (АдН), яка поєднує правопопулістські та євроскептичні позиції з критикою санкційної політики та підтримки України [13]. Важливо, що риторика цієї партії частково корелює з російськими наративами, зокрема щодо «шкідливості санкцій» та необхідності відновлення співпраці з росією. Заяви її представників, включно з акцентом на «важливості гарних відносин з росією», свідчать про наявність ідейного перетину між внутрішньою політичною риторикою та зовнішнім інформаційним впливом [14].

Додатково необхідно врахувати, що Німеччина історично мала тісні економічні та енергетичні зв'язки з росією, що створює підґрунтя для збереження відповідних наративів у політичному дискурсі. Навіть після скорочення співпраці ці зв'язки залишаються фактором, який може використовуватися для аргументації проти жорсткої політики щодо росії та швидкої інтеграції України. Отже, одним із ключових наслідків такого впливу є зміщення акцентів у політичному дискурсі – від безпекових і ціннісних аспектів інтеграції України до прагматичних міркувань витрат і ризиків. Це створює передумови для формування стриманої або умовної підтримки розширення ЄС, що може уповільнювати процес інтеграції України на рівні ухвалення політичних рішень.

Французький кейс натомість демонструє інший тип вразливості, пов'язаний передусім із природою політичного конфлікту. На відміну від Німеччини, де домінують економічні аргументи, у Франції питання інтеграції України вписується у ширший дискурс про національний суверенітет і межі наднаціонального управління. Центральним актором опозиції виступає

партія «Національне об'єднання», яка розглядає розширення ЄС як загрозу економічній стабільності та політичній автономії Франції [15]. У цьому контексті інтеграція України подається як фактор додаткового навантаження на бюджет ЄС, ризик для аграрного сектору та елемент послаблення контролю над внутрішньою політикою. Важливою особливістю французького кейсу є трансформація проросійської риторики після 2022 р. В умовах зміни політичного контексту відкрито проросійські заяви були витіснені більш завуальованими формами критики, однак їх змістовна основа залишилася незмінною. Скептицизм щодо санкцій, військової підтримки України та доцільності її інтеграції продовжує існувати, але подається через аргументи економічної доцільності та захисту національних інтересів. Така адаптація свідчить про високий рівень гнучкості інформаційного впливу та його здатність інтегруватися у внутрішньополітичні дискурси. До того ж французький політичний простір характеризується високим рівнем суспільної чутливості до питань ідентичності, соціальної справедливості та ролі держави. Саме ці теми активно використовуються у політичній боротьбі та можуть бути підсилені зовнішніми інформаційними впливами. Внаслідок цього інтеграція України розглядається не лише як зовнішньополітичне питання, а і як елемент внутрішнього ідеологічного конфлікту щодо майбутнього Європейського Союзу [16].

З огляду на це можна сказати, що російський вплив не створює опозицію інтеграції України з нуля, а радше посилює наявні структурні суперечності: економічні, ідентифікаційні та політичні. Російська інформаційна політика активно експлуатує ці лінії поділу, підсилюючи страхи щодо міграції, втрати суверенітету чи фінансового навантаження.

Підсумовуючи, під час дослідження було виявлено, що російський вплив на формування опозиції інтеграції України до Європейського Союзу реалізується через комплекс взаємопов'язаних компонентів, серед яких ключове місце займають інституційні, економічні, енергетичні та інформаційні інструменти, а також політичні зв'язки. Їх застосування не спрямоване на безпосереднє створення опозиційних позицій, а полягає у посиленні вже існуючих внутрішніх суперечностей у державах-членах ЄС. Встановлено, що економічні та енергетичні інструменти виконують функцію структурного тиску, формуючи аргументаційну базу для критики інтеграції України через призму витрат, ризиків та енергетичної безпеки. Водночас інформаційний вплив забезпечує адаптацію цих аргументів до національних контекстів, інтегруючи відповідні наративи у внутрішньополітичні дискурси та сприяючи їх легітимізації. Аналіз кейсів Німеччини та Франції дав змогу виявити фактичні особливості реалізації такого впливу: у першому випадку він проявляється через економізацію політичного дискурсу та підсилення санкційного скептицизму, у другому – через апеляцію до питань суверенітету, ідентичності та соціально-економічної стабільності. Це свідчить про адаптивний характер російської стратегії, яка змінює форми реалізації залежно від внутрішніх умов конкретної держави. Отже, інтеграція України до Європейського Союзу відбувається в умовах не лише внутрішніх трансформацій, а й системного зовнішнього впливу, ефективність якого визначається здатністю використовувати внутрішні вразливості держав-членів. Відповідно перспективи цього процесу залежать як від успішності внутрішніх реформ України, так і від спроможності Європейського Союзу протидіяти зовнішнім впливам та зберігати політичну узгодженість у питаннях розширення.

Abstract. The article examines the influence of the Russian Federation on the formation of opposition narratives regarding Ukraine's integration into the European Union. It analyzes the main instruments of this influence, including economic, energy, and informational mechanisms, as well as their role in strengthening Eurosceptic sentiments within EU countries. The study considers examples of political and social processes in European states, particularly Germany and France, where internal contradictions create a favorable environment for external influence. It is emphasized that Russia's strategy does not create opposition from scratch but rather amplifies existing economic, political, and identity-based divisions. The text shows that the effectiveness of Ukraine's European integration depends not only on internal reforms but also on the EU's ability to counter external influence and maintain political unity.

Keywords: Russian influence, European integration, political narratives.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Atwood K., Conte M., Cole D. Russia has spent over \$300 million on influencing foreign elections since 2014, US officials say CNN. 2022. URL: <https://edition.cnn.com/2022/09/13/politics/russia-foreign-elections-influence/index.html>
2. Атлас лобізму. 250+ людей і компаній, пов'язаних із бізнес-інтересами Росії в Європі. *Texty.org.ua*. 2023. URL: https://texty.org.ua/d/2023/germs_v2/lobby/
3. Russia's oil and gas budget revenue falls 24 % to lowest since 2020. *Reuters*. 2026. URL: <https://www.reuters.com/business/energy/russias-oil-gas-budget-revenue-falls-24-lowest-since-2020-2026-01-15/>
4. Гончар І. Європа продовжує фінансувати Кремль: які країни збільшили імпорт російських енергоносіїв? *Главком*. 2025. URL: <https://glavcom.ua/news/jevropa-prodovzhuje-finansuvati-kreml-jaki-krajini-zbilshili-import-rosijskikh-enerhonosijiv-1082857.html>
5. Кричковська У. Фіцо – голові Євроради щодо «Дружби»: ЄС не може ставити інтереси України вище словацьких. *Європейська правда*. 2026. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2026/03/16/7233343/>
6. Sasipornkarn E. Beyond oil and gas: Russia's nuclear leverage explained. *DW*. 2026. URL: <https://www.dw.com/en/russia-oil-gas-nuclear-energy-sanctions-ukraine-uranium-graphics/a-75949106>
7. Терешук Г. Вплив Кремля в Європі та Україні: як Росія просуває свої тези через соціальні мережі і лобістів. *Радіо Свобода*. 2024. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/agency-kreml-vijna-yevropa-dezinformatsiya-kanaly-vplyvu/32807356.html>
8. Бактерії «русского мира». *Texty.org.ua*. 2022. URL: <https://texty.org.ua/projects/108282/bakteriyi-russskoho-mura-hto-pidtrymuje-rosiyu-v-yevropi/>
9. Польський політик назвав Зеленського «президентом бандерівців» та «provokatorom»: йому вже відповіли. *Телеграф*. 2023. URL: <https://war.telegraf.com.ua/ukr/novosti-evropy/2023-04-09/5786436-polskiy-politik-nazvav-zelenskogo-prezidentom-banderivtsiv-ta-provokatorom-yomu-vzhe-vidpovili>
10. Пташник І. Шредер та інші «друзі Путіна»: як мережа колишніх політиків досі просуває російські інтереси в ЄС. *Європейська правда*. 2025. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/12/8/7226287/>
11. Pro-russian politicians in the eu. Association of Accredited Public Policy Advocates to the European Union. 2024. URL: <https://www.aalep.eu/pro-russian-politicians-eu>
12. Eurobarometer. *European Union*. 2025. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3413>
13. Гончаренко Р. АдН: Як відрізнити правих популістів від екстремістів?. *DW*. 2024. URL: <https://www.dw.com/uk/alternativa-dla-nimeccini-ak-vidrizniti-pravih-populistiv-vid-ekstremistiv/a-70286509>
14. Piatov F., Tiede P. Weidel im BILD-Interview: Die AfD-Chefin gesteht einen großen Fehler. *bild.de*. 2025. URL: <https://www.bild.de/politik/inland/weidel-im-bild-interview-die-afd-chefin-gesteht-einen-grossen-fehler-67adff361371a020a1014130>
15. Kahraman K. Divided Europe: the Rise of the Far-Right in France. Atlas Institute for International Affairs. URL: <https://atlasinstitute.org/divided-europe-the-rise-of-the-far-right-in-france/>
16. Ukrainian Centre for European Policy. A Realistic Path towards Ukraine's Accession to the EU. *Ukrainian Centre for European Policy*. 2023. URL: https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/ukraine_accession_to_eu_realistic_path_full_paper_eng.pdf

УДК 327(510):339.92

ПАНДА-ДИПЛОМАТІЯ В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КНР

Д. Р. Шпорту

Анотація. У статті досліджено панда-дипломатію як інструмент зовнішньої політики КНР від витоків у VII ст. до сучасності. Розглянуто еволюцію практики від безповоротного дарування до комерційної оренди, функції у формуванні м'якої сили та конкретні двосторонні кейси (США, Японія, Тайвань, Франція, Німеччина, Велика Британія). За допомогою порівняльного методу й кейс-стаді проаналізовано переваги та виклики цього інструменту, його інтеграцію у ширшу зовнішньополітичну стратегію Сі Цзіньпіна.

Ключові слова: КНР, панда-дипломатія, м'яка сила, зовнішня політика, публічна дипломатія, двосторонні відносини КНР.

Вступ. Панда-дипломатія є одним із найвідоміших інструментів зовнішньої політики КНР. У міру загострення геополітичної конкуренції між великими державами та інформаційної війни поняття «м'яка сила» набуло особливого значення. Велика панда, національний символ Китаю, стала унікальним дипломатичним активом, здатним формувати позитивний імідж держави навіть у тих ситуаціях, коли традиційні засоби публічних відносин не дають достатнього ефекту. Аналізуючи еволюцію панда-дипломатії – від середньовічних дарунків до складної системи комерційної оренди – дає змогу краще зрозуміти механізми реалізації зовнішньополітичної стратегії КНР у сучасному світі.